

Persona, cos, salut i gènere

2014/2015

Codi: 101244

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia social i cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia social i cultural	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Diana Marre

Correu electrònic: Diana.Marre@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Maria Bruna Alvarez Mora

Prerequisits

No hi ha cap prerequisit per a aquesta assignatura, però es recomana haver cursat Antropologia del Sistema de Sexe / Gènere

Objectius

L'assignatura és una optativa de quart curs que forma part de l'àmbit d'especialització en Cultura i Societat.

La finalitat de l'assignatura és conèixer les conceptualitzacions sobre salut i malaltia i, en conseqüència, sobre l'inici i el final de la vida en relació amb la concepció de persona i cos en els seus diversos components i la diversitat proporcionada pel sistema de sexe / gènere.

Els objectius generals de l'assignatura són:

- explorar la naturalesa social i cultural de l'inici, la preservació i el final de la vida.
- conèixer i analitzar la diversitat sociocultural de respostes al fet biològic del naixement, la malaltia i la mort.
- analitzar la construcció sociocultural de l'inici i el final de la vida i de la salut i la malaltia.
- explorar la història i el desenvolupament dels estudis sobre el cos en relació a l'inici de la vida, la salut, la malaltia i el final de la vida.
- identificar les diferències de sexe / gènere en relació a la salut, la malaltia, la prevenció, l'inici i el final de la vida.

Competències

Antropologia social i cultural

- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Demostrar que es coneix i es comprèn la història de la teoria antropològica i la gènesi dels seus conceptes bàsics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar teòricament exemples etnogràfics de diversitat cultural en els àmbits de l'educació, el gènere i els sistemes d'inclusió-exclusió.
2. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica
3. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques
4. Avaluar críticament els models teòrics explícits i implícits als materials etnogràfics.
5. Identificar els desenvolupaments disciplinaris recents i la vinculació de la teoria antropològica amb les disciplines socials afins en el seu desenvolupament històric i en les tendències interdisciplinàries actuals.
6. Identificar la variabilitat sociocultural en contextos etnogràfics específics.
7. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
8. Identificar les tendències interdisciplinàries actuals compartides per l'antropologia i les disciplines socials afins en el camp respectiu.
9. Integrar enfocaments interdisciplinaris en els àmbits de l'educació, els sistemes de sexe-gènere i els sistemes d'inclusió-exclusió social.
10. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia
11. Participar en debats sobre fets històrics i actuals respectant les opinions dels altres participants.
12. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre la relació entre naturalesa, cultura i societat.

Continguts

1. Persona: la seva construcció sociocultural i la categoria de persona en antropologia. La influència de la categoria sexe/gènere. 'Tecnologies del jo'. Inici de la persona. Naixement i avortament: 'justícia reproductiva'. Òvuls i esperma, embrió, fetus, bebè, nen-a. Relacions sexuals i reproducció assistida. Tecnologies de la reproducció: en viu i in vitro, selecció d'òvuls i embrions. Criopreservació i vitrificació: esperma, òvuls i embrions. Comodificació, estratificació i externalització en la producció de persones: 'polítiques de reproducció', Biopolítica, 'reproducció estratificada', 'governança reproductiva'.

2. Cos individual, institucional i social. La construcció sociocultural del cos. Tècniques i 'tecnologies del cos'. Sentits i emoció. Cos, ment, ànima i esperit. El disciplinament del cos: treball i oci. La comodificació del cos i les seves parts com elements terapèutics: transplants i donacions. Cossos, inscripcions i modificacions: tatuatge, escarificacions, piercings, cirurgies estètiques, canvis en el cos/sexe.

3. Salut i malaltia, normalitat i anormalitat, capacitat i discapacitat: física i mental, individual i social i la seva construcció sociocultural. Cossos i anticossos: salut i malaltia. El 'naixement de la clínica', medicalització i biomedicina. La 'medicalització' de la vida quotidiana. Estigma, marginació, exclusió i reclusió. 'Cura', 'prevenció' i (re)habilitació: sistemes tradicionals, mèdics i terapèutics. Mèdics, paramèdics. Associacions, organitzacions, comunitats terapèutiques. Cyborgs cossos i cossos mèdics.

4. Què es la mort? La construcció cultural de la mort. Mort i persona. Mort i organitzacions. Mort i societat. Rituals i indústries funeràries. Cossos i cadàvers: conservació, descomposició i reutilització. Dol, memorial i

record: tanatoris i cementiris. Suïcidi, sacrifici, eutanàsia, genocidi, catàstrofes. Hospitals i cures pal·liatives. Immortalitat.

Metodologia

Classes magistrals amb suport de TIC.

Classes teòriques i sessions dirigides de discussió i debat en grup

Anàlisi de productes textuais i audiovisuals etnogràfics.

Visionat i discussió de documents audiovisuals i altres produccions

Redacció d'un treball de recerca en grup a partir d'un plan de treball.

Presentacions orals en grup.

Anàlisi i aplicació de conceptes teòrics

Estudi individual

Realització de un review de un llibre de recent publicació

Examen individual

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sesions col·lectives dirigides de discussió en grup de producció bibliogràfica i etnogràfica escrita i visual; Classes teòriques; Exposició grupal i individual de treballs	45	1,8	1, 5, 6, 8, 9, 12
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals; Preparació de treballs i exposicions individuals i grupals	27,75	1,11	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Tipus: Autònomes			
Búsqueda, lectura i anàlisi d'informació bibliogràfica i etnogràfica; Estudi individual i grupal; Redacció i preparació d'treballs i exposicions individuals i en grup	75	3	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Avaluació

L'assignatura està concebuda com un curs amb avaluació contínua que s'estructura en els següents mòduls:

- 10%: assistència i participació en les discussions a classe
- 20%: examen escrit
- 20%: ressenya individual d'un llibre

- 20%: treball escrit en grup

- 30%: presentació oral en grup del treball de recerca

La nota final de l'assignatura serà la suma ponderada de les notes obtingudes en cada mòdul.

No fer l'examen escrit, el treball escrit en grup o la presentació oral en grup equival a un No Presentat.

Només tindran accés a la reavaluació els estudiants que hagin obtingut com a mínim un 3,5 de nota final.

Com a màxim en la última setmana de febrer, cada estudiant haurà d'haver-se inscrit a un grup de treball d'un màxim de tres persones, en què es divideix el grup-classe.

Durant la primera setmana de març cada grup escollirà un tema / pregunta d'una llista proporcionada per tal que sigui tractat, organitzat i desenvolupat en un text escrit científic-acadèmic.

Durant la primera setmana d'abril cada estudiant haurà de lliurar una ressenya d'un dels llibres que seran proporcionats a inici de curs. Les ressenyes es realitzaran seguint els requeriments de les publicacions científiques amb l'objectiu de proposar-les per la seva publicació.

Durant la primera setmana de maig es farà un examen de preguntes breus sobre els conceptes bàsics del temari treballat a classe i en les lectures obligatòries

Durant l' última setmana de maig cada grup ha de lliurar un treball de recerca escrit relacionat amb els temes / problemes de la assignatura, que haurà de tenir un format d'article acadèmic per una publicació científica o una comunicació a un congrés i haurà de tenir entre 5.000 i 6.500 paraules. Amb aquest treball s'haurà d'entregar també un breu hangout (guió-resum) per a cada un dels altres grups.

Durant la primera setmana de juny cada grup presentarà oralment el seu treball. Els membres dels altres grups que ja hauran llegit el hangout (guió-resum) faran preguntes i comentaris.

Les notes corresponents al treball escrit i l'exposició oral són per a tots els membres del grup. L'assistència, participació, examen i review (ressenya) s'avalua individualment.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació en les discussions a classe	10%	0	0	5, 11, 12
Examen escrit	20%	2	0,08	4, 6, 7
Presentació / exposició oral de treballs	30%	0,25	0,01	2, 4, 6, 7, 10, 11, 12
Review d'un llibre	20%	0	0	1, 4, 5, 7
Treball / Informe escrit	20%	0	0	2, 3, 7, 9, 10

Bibliografia

DE REFERENCIA

Lock, M., & Farquhar, J. (2007). Beyond the body proper. Reading the anthropology of material life. London: Duke University Press.

OBLIGATORIA

1. Mauss, M. [1950] (1979). Sobre una categoría del espíritu humano: la noción de persona y la noción del "yo". En *Sociología y Antropología*. pp. 309-336.
2. Foucault, Michel de [1981] 1990. *Tecnologías del yo y otros textos afines*. Buenos Aires: Paidós, pp. 45-95.
3. Mauss, M. [1950] (1979). Técnicas y movimientos corporales. En *Sociología y Antropología*. pp. 337-358.
4. Butler, J. [1993] (2002). Los cuerpos que importan. En *Cuerpos que importan: sobre los límites materiales y discursivos del 'sexo'*. Buenos Aires: Paidós. pp. 53-94.
5. Foucault, Michel de [1966] 2001. El nacimiento de la clínica. Una arqueología de la mirada médica. Buenos Aires: Siglo XXI, p. 1-63.
6. Foucault, Michel de [1974-1975] 2000. Los anormales. Buenos Aires: FCE, p. 269-297.
7. Ginsburg, F. & Rapp, R. (2013). Dissability Worlds. *Annual Review of Anthropology* 42:4.1-4.16.
8. Lock, M. [2002] (2007). "The Worth of Human Organs". In *Human body parts as therapeutic tools: contradictory discourses and transformed subjectivities*. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 224-231.
9. Kaufman, S. R & Morgan, L. M. (2005). The Anthropology of the Beginnings and Ends of Life. *Annual Review of Anthropology*, 34:317-341.
10. Mbembe, A. [2006] 2011. *Necropolítica*. Barcelona: Melusina, 17-77.

RECOMENDADA

- Aries, Ph. 1975. *Essais sur l'histoire de la mort en Occident: du Moyen Âge à nos jours*. Paris: Seuil.
- Astuti, R. (2007). What happens after death? in Astuti, R. and Parry, J. (ed.) *Questions of Anthropology*. London: Berg, 227-248.
- Bejnamin, W. (1967). Sobre la facultad mimética. En *Ensayos escogidos*. Buenos Aires: Ed. Sur. pp. 105-107.
- Blanes, Ruy and Diana Espírito Santo (eds) (2014) *The Social Life of Spirits*. Nebraska: Nebraska University Press.
- Bloch, M., & Parry, J. (1982). Introduction: death and regeneration of life. In Bloch, M., & Parry, J. *Death and the regeneration of life*. pp. 1-44.
- Bloch, M. (1982). Death, women and power. In Bloch, M., & Parry, J. *Death and the regeneration of life*. pp. 211-230.
- Carsten, J. (2007) How do we know who we are? In Astuti, R., Parry, J., & Stafford, C. (2007). *Questions of anthropology*. Oxford: Berg. pp. 22 -54.
- Certeau, M. (2007). Walking the city. In Lock, M. and Farquhar (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. pp. 249-258.
- Conklin, B; Morgan, L. (1996). Babies, bodies and the production of personhood in North America and a Native Amazonian Society. *Ethos*, 24(4), 657-694.
- Delaplace, Grégory. 2011. Enterrer, submerger, oublier. *Invention et subversion du souvenir des morts en Mongolie*. *Raisons Politiques* 41: 87-103.
- Deleuze, G. and Guattari, F. (2007). We always make love with worlds. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 428-433.
- Elias, N. 2001. *The Loneliness of the Dying*. New York: Continuum.

Digby, T. (1998). *Men doing feminism*. New York: Routledge.

Douglas, M. (1966a) *External Boundaries. Purity and Danger: An analysis of concepts of pollution and taboo*. London, Routledge & Kegan Paul.

Douglas, M. (1966b) *Internal Lines. Purity and Danger: An analysis of concepts of pollution and taboo*. London, Routledge & Kegan Paul.

Douglas, M. (1970) *The Two Bodies. Natural Symbols: Explorations in Cosmology*. Barrie, The Cresset Press.

Dudgeon, M., & Inhorn, M. (2003). Gender, masculinity and reproduction: anthropological perspectives. *International Journal of Men's Health*, 2, 31-56.

Essed, Ph., Goldberg, T. & Kobayashi, A. 2009. *A companion to Gender Studies*. Oxford: Wiley-Blackwell

Fernandez-Duque, E., Valeggia, C. R., & Mendoza, S. P. (2009). The Biology of Paternal Care in Human and Nonhuman Primates. *Annual Review of Anthropology*, 38(1), 115-130.

Foucault, M. [1976] (1998). *Historia de la sexualidad I. La Voluntad de Saber*. México: Siglo XXI.

Foucault, M. [1984] (2012). *Historia de la sexualidad. II. El uso de los placeres*. México: Siglo XXI.

Foucault, M. [1984] (1987). *Historia de la sexualidad III. La inquietud de si*. Mexico: Siglo XXI.

Ginsburg, F; Rapp, R. (1991). The Politics of Reproduction. *Annual Review of Anthropology*, 20, 311-343.

Ginsburg, F., & Rapp, R. (2011). The difference that disability makes: reproductive Justice Through a Wider Lens. *The Scholar and Feminist Online*, 9, 1-10.

Goffman, E. [1959] 2001. *La presentación de la persona en la vida cotidiana*. Buenos Aires: Amorrortu.

Goffman, E. [1961] 2001. *Internados. Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Buenos Aires: Amorrortu.

Goffman, E. [1963] 2001. *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu.

Granet, M. [1933] (2007). Right and left hand in China. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 41-49.

Gremillion, H. (2005). the Cultural Politics of Body Size. *Annual Review of Anthropology*, 34(1), 13-32.

Hertz, R. [1909] (1990). *La preeminencia de la mano derecha. Estudio sobre la polaridad religiosa. La muerte, la mano derecha*. CNCA, México. pp. 103-135.

Ikels, C. (2013). The Anthropology of Organ Transplantation. *Annual Review of Anthropology*, 42(1), 89-102.

Izugbara, C. & Undie, C. (2008) *Who Owns the Body?: Indigenous African Discourses of the Body and Contemporary Sexual Rights Rhetoric*. *Reproductive Health Matters*, 16, 159-167.

Izza, G. P. (2005). Antonio Gramsci y la antropología médica contemporánea . Hegemonía , " capacidad de actuar " (agency) y transformaciones de la persona. *Revista de Antropología Social*, 15-32.

Lambeck, M. (2007). How do women give birth? In Astuti, R., Parry, J., & Stafford, C. (2007). *Questions of anthropology*. Oxford: Berg. pp. 197 - 226.

Lewin, E. 2006. *Feminist Anthropology. A Reader*. Oxford: Blackwell.

Lock, M. (1993). Cultivating the body: anthropology and epistemologies of bodily practice and knowledge. *Annual Review of Anthropology*, 22, 133-155.

Lock, M. (2002). *Twice Dead. Organ transplants and the reiventon of Death*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

- Lock, M. (2007). Alienation of body parts and the biopolitics of immortalized cells. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 567-586.
- Marks, J. (2013). The Nature/Culture of Genetic Facts. *Annual Review of Anthropology*, 42(1), 247-267.
- Martín, A. 2006. *Antropología del Género. Culturas, mitos y estereotipos sexuales*. Madrid: Cátedra.
- McIntyre, M. H., & Edwards, C. P. (2009). The Early Development of Gender Differences. *Annual Review of Anthropology*, 38(1), 83-97.
- Miller, N. (2007). Re-reading as a woman: the body practice. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 297-305.
- Moncó, Beatriz. 2011. *Antropología del género*. Madrid: Síntesis.
- Morgan, L. M. (1989). 1989. When does life begin? A cross-cultural perspective on the personhood of fetuses and young children. In *Abortion and Fetal "Personhood"*. Edd Doerr and James W. Prescott, eds., pp. 97-114. Long Beach, CA: Centerline Press. Reprinted in *Talking About People: Readings in Contemporary Cultural Anthropology*, William A. Haviland and Robert J. Gordon, eds., pp. 28-38. Mountain View: Mayfield Publishing, 1992.
- Morgan, L. M. 2011. 2011. Fetal bodies, undone. IN *A Companion to the Anthropology of the Body and Embodiment*. Frances E. Mascia-Lees, ed., pp. 320-337. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Passador, L. H. (2010). "As mulheres são más": pessoa, gênero e doença no sul de Moçambique. *Cadernos Pagu*, (35), 177-210.
- Rapp, R. (2001). Gender, body, biomedicine: how some feminist concerns dragged reproduction to the center of social theory. *Medical Anthropology Quarterly*, 15(4), 466-77.
- Rapp, R. (2007). Real time fetus: the role of the sonogram in the age of monitored reproduction. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 608-622.
- Reedy, P. and Learmonth, M. 2011. Death and Organization: Heidegger's Thought on Death and Life in Organizations. *Organization Studies*, 32, 117-131.
- Reischer, E., & Koo, K. S. (2004). The Body Beautiful: Symbolism and Agency in the Social World. *Annual Review of Anthropology*, 33(1), 297-317.
- Ricoeur, P. 1984. *Time and Narrative*. 3 vols. trans. Kathleen McLaughlin and David Pellauer. Chicago: University of Chicago Press.
- Samuelsen, H., Steffen, V. (2004). The relevance of Foucault and Bourdieu for medical anthropology: exploring new sites. *Anthropology & Medicine*, 11(1), 3-10.
- Sennett, R., 1998. *The corrosion of character: the personal consequences of work in the new capitalism*. New York: Norton.
- Severi, C. (2002). Memory, reflexivity and belief. Reflections on the ritual use of language. *Social Anthropology*, 10, pp 23-40.
- Severi, Carlo (2007). *Le principe de la chimère. Une anthropologie de la mémoire*. Éditions Rue d'Ulm/Musée du Quai Branly, Paris, 2007, p. 13.
- Strathern, M. (2004). The Whole Person and Its Artifacts. *Annual Review of Anthropology*, 33(1), 1-19.
- Strathern, A., & Pamela, S. (1998). Seeking Personhood: Anthropological Accounts and Local Concepts in Mount Hagen, Papua New Guinea. *Oceania*, (86), 170-188.

Surrallés, A. (2003). De la percepción en antropología. Algunas reflexiones sobre la noción de persona desde los estudios amazónicos. *Indiana*, 19/20, 59-72.

Taylor, A.-C. 1993. 'Remembering to forget: identity, mourning and memory among the Jivaro', *Man* 28: 653-78.

Tola, F. (2005). Personas corporizadas, multiplicidades y extensiones: un acercamiento a las nociones de cuerpo y persona entre los tobas (qom) del chaco argentino. *Revista Colombiana de Antropología*, 41, 107-134.

Turner, M. [1980] (2007). The social skin. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 83-105.

Walter, T. (2002). *The revival of Death*. London: Routledge.

FILMOGRAFÍA

Almodóvar, P. (1997). *Carne trémula*. España, 101 min.

Bayona, J. A. (2012). *Lo imposible* (The impossible). España, 107 min.

Branagh, K. (1994). *Frankenstein* de Mary Shelley. USA, 123 min.

Eastwood, C. (2002). *Deuda de sangre* (Blood Work). USA, 115 min.

Fabiánová, D. (2010). *La luna en ti*. Eslovenia, 120 min. <http://vimeo.com/40773282>

González Iñárritu, A. (2003). *21 gramos*. USA, 125 min.

Hormann, S. (2009). *La flor del desierto* (Desert flower). UK, 120 min.

Kreuzpaintner, M. (2007). *Trade* (El precio de la inocencia). USA, 120 min.

Lewin, B. (2012). *The sessions*. USA, 98 min.

Niccol, A. (1997). *Gattaca*. USA, 106 min.

Oshima, N. (1976). *El imperio de los sentidos* (Ai no korîda). Japón, 100 min.

Pang Chun, O. & Pang, D. (2002). *The eye* (Gin Gwai). Hong Kong, 98 min.

Stilson, J. (2009). *Good hair*. USA, 95 min.

Takabayashi, Y. (1982). *Irezumi, la mujer tatuada* (The spirit of tattoo). Japón, 109 min.

TV SERIES:

Ball, A. (2001-2005). *Six feet under*. Tv serie. USA, 5 épocas de 12/13 episodios.

Fellowes, J. (2010-...). *Downton Abbey*. Tv serie. 2010. UK, 5 épocas de 10 episodios cada una.

Weiner, M. (2007-2015). *Mad men*. Tv serie. USA, 7 épocas de 13 episodios cada una.

DOCUMENTARIES IN THE NET:

Fair? A documentary on the fair skin in India. <https://www.youtube.com/watch?v=TT7x1BIEhY0>

Muñecos blancos y negros:

<http://www.bebesymas.com/educacion-infantil/una-polemica-prueba-hecha-con-munecos-muestra-que-los-ninos>